

2009D50589

21 501-02

Brief minister en staatssecretaris inzake de geannoteerde agenda van de Raad Algemene Zaken en externe Betrekkingen (RAZEB) van 26 en 27 oktober 2009

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld

De vaste commissie voor Europese Zaken heeft enkele vragen en opmerkingen over de brief van de minister en staatssecretaris van Buitenlandse Zaken, houdende de geannoteerde agenda van de Raad Algemene Zaken en Externe Betrekkingen van 26–27 oktober 2009 (21 501-02, nr. 926) ter beantwoording aan de regering voorgelegd. Deze vragen, alsmede de daarop op (...) gegeven antwoorden, zijn hieronder afgedrukt.

De voorzitter van de commissie,
Waalkens

Adjunct-griffier van de commissie,
Mittendorff

I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Vorbereiding Europese Raad 29–30 oktober 2009

De leden van de CDA-fractie kunnen zich vinden in de inzet van de regering inzake de voorbereiding van de Europese Raad van 29 en 30 oktober a.s. Ten aanzien van de Baltische Zee Strategie delen zij de mening van de regering dat er geen additionele communautaire financiering of nieuwe instituties moeten komen.

De leden van de PvdA-fractie zien de EU als het toonbeeld van democratie waar mensenrechten hoog in het vaandel staan. In mensenrechtenverdragen en in het grondrechtenhandvest van de EU is het recht op vrije informatievergaring en het recht op een vrije, pluriforme pers vastgelegd. Kandidaat-lidstaten moeten, alvorens zij mogen toetreden tot de EU, voldoen aan deze rechten. De leden van de PvdA-fractie zien dat de laatste tijd steeds hardnekkiger het beeld ontstaat dat een van de lidstaten van de EU deze rechten schendt.

In het kader van de Kopenhagencriteria moeten kandidaat-lidstaten voldoen aan het acquis communautaire alvorens zij mogen toetreden. De leden van de PvdA-fractie vragen of de regering de mening dat EU-lidstaten blijvend moeten voldoen aan het acquis communautaire deelt. En zo ja, deelt de regering de mening dat tegen lidstaten die het acquis schenden maatregelen in EU verband (door de Europese Raad, de Europese commissie of het Europees parlement) zouden moeten worden kunnen genomen? En zo ja, is de regering bereid dit als agendapunt voor de komende Europese Raad op te voeren, zo vragen de leden van de PvdA-fractie.

Institutionele kwesties

De leden van de PvdA-fractie constateren dat er op dit moment nog geen duidelijkheid is over de bekrachtiging door Tsjechië. Los van institutionele kwesties, zijn ook de bespreking van de nominaties voor de nieuwe Hoge Vertegenwoordiger en de vaste voorzitter van de Europese Raad afhankelijk van de bekrachtiging van het Verdrag.

De bekrachtiging door Tsjechië lijkt vertraging op te lopen door de houding van de Tsjechische president die nieuwe voorwaarden aan bekrachtiging gesteld heeft. De leden van de PvdA-fractie vragen wat er waar is van de uitlating van president Klaus dat er twee zinnen aan een voetnoot zou moeten worden toegevoegd.

Volgens deze leden kan het niet zo zijn dat de EU-landen bereid zijn aan deze wens tegemoet te komen, nu het parlement en de Tsjechische premier hun goedkeuring aan het Verdrag, zoals het er nu ligt, hebben gegeven.

Verdere vertraging van de inwerkingtreding van het Verdrag moet worden voorkomen. Volgens de leden van de PvdA-fractie kan het niet zo zijn dat 1 persoon vertraging veroorzaakt. Deze leden vragen welke waarde kan gehecht worden aan eerdere uitlatingen van de kant van de Tsjechische premier dat alles gereed is voor ratificatie van het Verdrag van Lissabon eind dit jaar.

De leden van de SP-fractie hebben vernomen dat de Tsjechische regering heeft aangegeven de laatst geformuleerde eis van hun president te willen voorleggen aan de Raad. De eis betreft een uitzondering op het Handvest van Grondrechten. Deze leden willen van het Kabinet weten of het bereid is gevolg te geven aan deze nieuw geformuleerde eis en welke gevolgen dat heeft voor het ratificatieproces. De geannoteerde agenda meldt verder dat de bespreking van de nominaties voor de vaste voorzitter van de Europese Raad en Hoge Vertegenwoordiger ook afhankelijk zijn van de

Tsjechische bekrachtiging. Mogen deze leden er dan wel vanuit gaan dat wat betreft de samenstelling van de Europese Commissie er niet langer gewacht zal worden? Daarnaast vragen deze leden zich af of de opstelling van de Tsjechische president ook mogelijke gevolgen heeft voor het verkrijgen van een «eigen» eurocommissaris, zoals commissievoorzitter Barroso onlangs suggereerde. De leden van de SP-fractie vragen, indien dat het geval is, of de regering die suggestie steunt.

Nu het Constitutionele Hof in Tsjechië heeft aangegeven op 27 oktober a.s. een uitspraak te kunnen doen inzake de klacht van enkele senatoren, is het volgens de leden van de VVD-fractie zeer wel denkbaar dat op de Raad ook de nominaties voor de nieuwe Hoge Vertegenwoordiger en de vaste voorzitter van de Europese Raad worden geagendeerd. Uit het Benelux-paper dat is rondgestuurd aan de lidstaten en waarin een profielschets voor de voorzitter is opgenomen, wordt wel opgemaakt dat de zinsnede «demonstrate a commitment to European projects» moet worden geïnterpreteerd als een afwijzing van de kandidatuur van de heer Tony Blair voor deze functie. De leden van de VVD-fractie vragen of de regering dat in elk geval kan ontkennen.

Deze leden vragen of het klopt dat onze zuiderburen al een blokkade hebben opgeworpen ten aanzien van een eventuele kandidatuur van de heer Blair.

Deze leden vragen of het klopt dat MP Juncker zich kritisch heeft uitgelaten over de steun van de Franse president en de Duitse bondskanselier voor een eventuele kandidatuur van de heer Blair.

Indien de regering deze eventuele kandidatuur van de heer Blair in elk geval niet (bij voorbaat) afwijst, mogen de leden van de VVD-fractie dan uit de gezamenlijke positiebepaling van de Benelux-landen begrijpen dat België en Luxemburg dit ook niet langer doen?

Indien de regering de mening van de VVD nog relevant acht, willen deze leden graag meegeven dat de eventuele Benelux-kandidaturen die zouden kunnen worden gesteld of gevraagd van zowel de premiers van Luxemburg als die van België niet de voorkeur van deze leden hebben en niet aan de profielschets van deze leden voldoen. Een eventuele kandidatuur van de heer Blair, niettegenstaande de «red-lines» die hij bij de onderhandelingen over het Verdrag van Lissabon wist te markeren, zouden deze leden als een krachtig signaal begroeten van een Europa dat een moderniseringsslag moet doormaken (o.a. qua beleidsprioriteiten, financiën) en een meer prominente rol in de wereld (extern optreden, veiligheidsrol) wil innemen.

Tenslotte, zou er onder het Verdrag van Nice tijdens deze EU Top slechts tot voordrachten van 26 Commissieleden worden besloten en de nominaties van de Hoge Vertegenwoordiger en vaste Raadsvoorzitter pas later aan de orde komen, dan gaan de leden van de VVD-fractie ervan uit dat de regering – met het bewust niet steunen van een tweede termijn van Commissaris Kroes – een zeer zware en/of strategisch interessante post voor de beoogd Nederlandse Commissaris in de wacht zal slepen; interne markt, mededinging, energiebeleid, justitie, binnenlandse veiligheid zouden daarvan voorbeelden kunnen zijn. De leden van de VVD-fractie wensen de regering daarbij succes.

De leden van de PVV-fractie stellen dat het eenieder welbekend is dat mede door druk vanuit de Europese Commissie en de Ierse «ja»-lobby inmiddels door de Ieren is ingestemd met het verdrag van Lissabon. De leden van de PVV-fractie hechten eraan op te merken dat zij geen verdere forcering van het verdrag verwachten en zij verzoeken de regering niet nog meer op de zaken vooruit te lopen dan nu reeds het geval is. Nominaties ten aanzien van uit het verdrag voortvloeiende functies en andere institutionele kwesties dienen besproken te worden wanneer de ratificatie in zijn geheel is afgerond, aldus deze leden.

Klimaatverandering

De leden van de SP-fractie willen weten of de Europese Raad zijn belofte zal nakomen om tijdens deze bijeenkomst concrete bedragen te noemen die hij wil bijdragen aan de financiering van klimaatadaptatie in ontwikkelingslanden. Zij vragen in welke mate dat afhankelijk is van de vraag of alle lidstaten het eens kunnen worden over de onderlinge verdeelsleutel. Voorts vragen deze leden of de regering de mening van deze leden deelt dat het belang van een serieuze Europese toezegging te belangrijk is voor het slagen van de Kopenhagenbijeenkomst en dat deze niet afhankelijk mag zijn van de grillen van enkele lidstaten. Zij vragen of het een optie is dat de overgrote meerderheid zich committeert aan een Europese bijdrage, ook al is het onduidelijk of enkele lidstaten daar hun eerlijk deel aan zullen bijdragen. Deze leden vragen of de regering het met hen eens is dat het gezag van de regering enorm zou toenemen tijdens de besprekingen in de EU en later in Kopenhagen wanneer de regering duidelijkheid zou verschaffen over hoe zij van plan is zijn eigen klimaatdoelstellingen in Nederland te realiseren nu het Planbureau voor de leefomgeving aangeeft dat deze met het huidige beleid niet worden gehaald. De leden van de SP-fractie vragen, indien dat het geval is, of de regering dat dan ook gaat doen.

De leden van de VVD-fractie stellen dat ambities goed zijn, maar reële ambities nog beter. Nederland moet zich verzetten tegen een nieuwe en ongecontroleerde ODA-stroom richting armere landen.

Economische, financiële en sociale situatie

De leden van de PVV-fractie stellen dat het voor de Europese Unie van belang is om het vertrouwen in de economie te herstellen. Vanwege de inter-afhankelijkheid van de Europese economieën is hiervoor samenwerking vereist is. De leden van de PVV-fractie moedigen de spoedige coördinatie van herstelprogramma's dan ook aan. Deze leden zijn van mening dat de prioriteit voor de Unie op juist dit punt moet liggen.

Illegale immigratie

De leden van de SP-fractie vragen, nu wederom de illegale immigratie op de agenda staat, waar de besprekingen op dit punt toe moeten leiden en welke meningsverschillen er beslecht moeten worden.

De leden van de VVD-fractie vragen hoe het staat met de Nederlandse ambities om Frontex te versterken met een fregat of patrouillenboten.

Baltische Zee Strategie

De leden van de PvdA-fractie erkennen dat de belangrijkste doelstellingen van de strategie zijn: beschermen van het milieu van de Baltische Zee, bevorderen van de welvaart, vergroten van de toegankelijkheid door het versterken van vervoers- en energieverbindingen en verzekeren van veiligheid in de regio. Samenwerking met derde landen vindt met name plaats in het kader van de «Northern Dimension».

Hoe belangrijk effectieve coördinatie van beleid en activiteiten ook zijn voor de verbetering van het milieu, de veiligheid en de economische kansen in de Baltische Zeeregio, het is gelukkig niet de bedoeling, zo blijkt uit het commissiestandpunt en het standpunt van de Nederlandse regering, dat er nieuwe instituties moeten worden opgetuigd. De leden van de PvdA-fractie vragen of dit ook de algemene opvatting is in de overige EU landen.

De leden van de PVV-fractie stellen dat zij, zolang het Baltische Zee project enkel beoogt een betere samenwerking in de regio te bewerkstelligen en geen extra communautaire kosten dan wel agentschappen etc. met zich meebrengt, geen bezwaren tegen deze strategie hebben. Deze leden gaan er vanuit dat de regering nauwlettend in de gaten houdt dat deze strategie ook zonder financiële of institutionele consequenties blijft.

Externe Betrekkingen

Afghanistan / Pakistan

De leden van de PvdA-fractie uiten hun grote zorgen over de terroristische aanslagen van de laatste weken en de verhoogde instabiliteit in het land als gevolg van deze aanslagen. Naast deze verhoogde instabiliteit, speelt ook de vluchtelingenproblematiek een grote rol. De regering stelt terecht dat vrijwillige terugkeer en «early recovery» van groot belang zijn. De leden van de PvdA-fractie steunen daarom de regering in haar pleidooi voor een coherente en geïntegreerde strategie, waarbij militaire actie wordt opgevolgd door «early recovery» activiteiten gericht op civiele wetshandhaving, capaciteitsopbouw van lokaal bestuur en sociaal-economische wederopbouw.

Deze leden vragen of Nederland of de EU eigen waarnemingen heeft om de veiligheid van het kernwapenarsenaal in Pakistan te kunnen beoordelen. Zo ja, hoe luiden deze waarnemingen, zo vragen deze leden. Tot slot vinden de leden van de PvdA-fractie dat de Malakand strategie te beperkt is om als oplossing te dienen. Zij wijzen erop dat alleen al geografisch gezien deze zich beperkt tot de Noord-Westelijke Grenzprovincie van Pakistan, terwijl de problemen inmiddels tot Baloechistan en Punjab zijn uitgebreid.

De leden van de SP-fractie vragen of de regering bereid is de opvatting over regionale vredesonderhandelingen, zoals die ook door de Amerikaanse ex-minister van Buitenlandse Zaken Kissinger zijn ontvouwd (IHT 5 oktober 2009 «Afghanistan's cruel options») in de RAZEB in te brengen. Deze leden vragen of de regering bereid is een regionale conferentie als EU voorstel in te brengen.

Verder menen deze leden dat aan dergelijke onderhandelingen de allerhoogste prioriteit moet worden gegeven, gezien het feit dat ook Pakistan in een steeds diepere staat van oorlog wordt betrokken. Volgens hen zijn de Amerikaanse bombardementen daar voor een belangrijk deel debet aan. Zij vinden dat daar een einde aan moet worden gemaakt en verzoeken de regering om dit in EU verband over te brengen.

Wat betreft Afghanistan en Pakistan zijn de leden van de PVV-fractie sceptisch. De afgelopen weken waren weer erg gewelddadig. Islamitische regimes zullen nooit democratisch en rechtsstatelijk te werk gaan. Het is echter wel zaak de Taliban in deze landen, en elders ter wereld, te elimineren. Gezien de recente mediaberichten omtrent bombardementen van de Pakistaanse luchtmacht op schuilplaatsen van moslimsextremisten, lijkt Pakistan hier eindelijk meer werk van te maken. De leden van de PVV-fractie vragen of de regering dit kan bevestigen.

Afghanistan

De leden van de CDA-fractie vinden het goed dat de ministers tijdens deze RAZEB opnieuw spreken over de betrokkenheid van de EU bij Pakistan en Afghanistan. De leden van de CDA-fractie delen de lijn van de regering dat de EU inzet er op gericht moet zijn bestaand beleid effectiever uit te voeren, dat gericht moet zijn op committent ten aanzien van goed bestuur, democratisering en bestuurlijke en economische vernieuwingen. Deze

leden vragen de regering aan te geven of de andere lidstaten deze lijn ondersteunen.

Voorts vragen de leden van de CDA-fractie hoe de Nederlandse regering de sterkere rol van de EU ziet bij het nieuwe Afghan Compact.

De leden van de SP-fractie vragen wat de instructies zijn die de regering aan de Nederlandse vertegenwoordiger in de klachtencommissie heeft gegeven. Eerder al (vorige week) stelden leden van de SP-fractie Kamervragen over het conflict in de VN dat uitmondde in het ontslag van Galbraith. Zij vragen wat de rol is van de EU in deze klachtencommissie en of Nederland daarin de EU-vertegenwoordiger is. Voorts vragen deze leden de opvatting van de regering over de wijze van hertelling en of de Nederlandse vertegenwoordiger in de commissie instructies heeft deze opvatting uit te dragen.

Pakistan

De leden van de CDA-fractie steunen de lijn van de regering waarbij de Pakistaanse regering wordt ondersteund in haar strijd tegen het terrorisme in de noordwestelijke provincies. Een geïntegreerde strategie, waarbij ook aandacht is voor wederopbouwactiviteiten biedt daarbij de grootste kans op duurzaam succes. Deze leden vragen op welke wijze de EU actieve steun biedt om de genoemde Malakand strategie op korte termijn te implementeren. Voorts vragen de leden van de CDA-fractie op welke manier wordt aangesloten bij de initiatieven die vanuit de Verenigde Staten ten aanzien van Pakistan in gang zijn gezet.

MOVP

De leden van de CDA-fractie delen met de regering de zorgen over de mensenrechtensituatie in Syrië. Ook zijn deze leden van mening dat, door Syrië wellicht bij de EU te betrekken en nadere dialoog aan te gaan de mensenrechtensituatie aan de orde gesteld kan worden. Niettemin zijn de leden van de CDA-fractie van mening dat de EU te allen tijde aan de handrem moet kunnen trekken, indien de situatie verslechtert. Deze leden steunen dan ook de inzet van de regering om hierover een afspraak als EU vast te leggen om het akkoord eenzijdig op te schorten in geval van grove mensenrechtenschending. De leden van de CDA-fractie zullen hierop streng toetsen indien het akkoord voor ratificatie aan het parlement wordt voorgelegd.

De leden van de PvdA-fractie waarderen de inspanningen van de VS om de vredesonderhandelingen tussen Israël en de Palestijnse Autoriteit weer vlot te trekken. Echter, de recente uitspraken van de Israëlische minister van Buitenlandse Zaken, Avigdor Lieberman, voorspellen weinig goeds voor de nabije toekomst. Lieberman zei «duidelijk te gaan zeggen dat er conflicten zijn die niet tot een alomvattende oplossing leiden, zoals in Cyprus, en dat de mensen leren ermee te leven». Wie gelooft dat Israël en de Palestijnen het wel eens kunnen worden «wekt illusies en sleept ons mee naar een algemeen conflict», zei hij. Het doel van de huidige vredesinspanningen zou volgens hem beperkt moeten blijven tot een interim-akkoord.

De leden van de PvdA-fractie vragen hoe de regering de uitspraken van Lieberman beoordeelt. Voorts vragen zij welke invloed heeft de weigerachtige houding van Lieberman heeft op de Nederlandse houding t.a.v. Israël. De leden van de PvdA-fractie zijn van mening dat de uitspraken van Lieberman de kansen op een oplossing voor het conflict opnieuw kleiner maken.

De leden van de SP-fractie dringen er op aan dat de EU Israël onder druk zet om een einde te maken aan het nederzettingenbeleid. Deze leden vragen wat de EU als lid van het kwartet zal ondernemen.

Ten aanzien van het Associatieakkoord met Syrië is het deze leden niet 100% duidelijk wat de houding van Nederland zal zijn met betrekking tot het mensenrechtenartikel. De leden van de SP-fractie vragen of de regering «nee» zegt tegen een associatieakkoord zonder mensenrechtenartikel of niet.

De leden van de PVV-fractie zijn van mening dat Syrië verre van een associatieakkoord is. We moeten geen associatieovereenkomsten sluiten met mensenrechtenschendende dictaturen. De leden van de PVV-fractie zijn derhalve van mening dat de Nederlandse regering sterker vast dient te houden aan haar principes.

De leden van de GroenLinks-fractie hebben de mensenrechten hoog in het vaandel staan, en hechten daarom veel belang aan een kritische blik op de mensenrechtensituatie in landen waarmee het een associatieakkoord sluit, dus ook bij Syrië. De leden van de GroenLinks-fractie zijn bezorgd over de mensenrechtensituatie in Syrië. Mensenrechtenorganisaties hebben zich met ferme woorden uitgesproken over bijvoorbeeld de inperking van de vrijheid van meningsuiting.

De minister heeft in zijn brief van 10 juli 2009 aangegeven dat hij concrete eisen stelt aan een ondertekening van het associatieakkoord. Daarmee stond Nederland alleen. De leden van de GroenLinks-fractie zijn van mening dat, hoewel het belangrijk is de mensenrechtensituatie mee te wegen, een blokkade van het associatieakkoord niet in het belang van de Syrische bevolking zou zijn, omdat op deze manier de deur voor een dialoog over mensenrechten gesloten blijft.

Deze leden vragen of de berichten kloppen dat tijdens de bijeenkomst van EU-ambassadeurs op 8 oktober jl. een politieke declaratie is toegevoegd aan de modelovereenkomst met betrekking tot mensenrechten en dat daarbij de afspraak is gemaakt het verdrag op te schorten bij ernstige mensenrechtenschendingen. Voorts vragen deze leden of deze declaratie dezelfde is als de Joint Declaration zoals opgenomen in de overeenkomsten met Oost-Europese landen als Georgië en Albanië. Is de Syrische regering akkoord gegaan met deze toevoeging? Wat waren voor hen de redenen om hun bezwaren tegen een dergelijke verklaring nu te laten varen, zo vragen de leden van de GroenLinks-fractie.

De EU heeft door de jaren heen associatieakkoorden gesloten met een aantal landen waar de mensenrechtensituatie twijfelachtig is, bijvoorbeeld in Jordanië, Tunesië en Israël. Aan die akkoorden is geen declaratie toegevoegd met betrekking tot deze problematiek. Door juist in het geval van Syrië zo zwaar te tillen aan een dergelijke toevoeging, komt het land in een isolement, en dit draagt zeker niet bij aan het oplossen van het probleem. De leden van de GroenLinks-fractie zijn van mening dat argumenten van de minister voor het tegenhouden van ondertekening van het akkoord belangrijk zijn, maar trekken zelf een andere conclusie. De toevoeging van een gemeenschappelijke interpretatieve verklaring bij artikel 135 van het akkoord vormt niet specifiek een meer bruikbare basis voor de aanpak van de mensenrechtensituatie in Syrië, aldus deze leden. De leden van de GroenLinks-fractie hopen wel op een effectieve implementatie van artikel 2 van elk associatieakkoord. Benchmarks en meetbare doelstellingen kunnen het monitoren van alle associatieakkoorden uniformeren. Deze leden vragen de mening van de minister over de invoering van een dergelijk algemeen systeem van benchmarks, doelstellingen op maat en monitoring als onderdeel van het EU associatieakkoord. Voorts vragen deze leden of de regering bereid is met regelmaat aan de Kamer te rapporteren over de naleving van artikel 2 van alle associatieakkoorden die de EU heeft.

De leden van de GroenLinks-fractie rekenen er graag op dat Nederland politieke besluitvorming van de EU tot het aangaan van het associatie-akkoord met Syrië zal ondersteunen en noch zichzelf, noch Syrië in een geïsoleerde positie zal manoeuvreren.

Westelijke Balkan

De inspanningen van de landen op de Westelijke Balkan ten aanzien van het bestrijden van criminaliteit en corruptie zijn volgens de leden van de PVV-fractie onder de maat. Bosnië wordt nog immer verscheurd door interne polarisatie. Kroatië levert nog steeds geen goede medewerking aan het Joegoslavië-tribunaal en moet meer doen op het gebied van justitiële hervormingen. Uitbreiding van de Europese Unie is wat de leden van de PVV-fractie betreft onbespreekbaar, al helemaal met landen die niet aan de basisvoorwaarden kunnen voldoen. De leden van de PVV-fractie zijn van mening dat landen zelf initiatief moeten tonen alvorens de EU met allerlei verbeterde overeenkomsten en subsidies op de proppen komt. Samenwerking met een internationaal erkend tribunaal is dan wel het minste wat een land, dat nota bene EU kandidaat is, dient te laten zien. De regering heeft eerder aangegeven dat het Zweedse voorzitterschap, mede gezien het door de Commissie uitgezette tijdspad, deze herfst voorzag in de laatste fase te kunnen belanden qua onderhandelingen met Kroatië. De leden van de PVV-fractie vragen of de regering kan bevestigen dat dat inmiddels niet meer het geval is.

Bosnië

De leden van de CDA-fractie constateren een gebrek aan vooruitgang in Bosnië en Herzegovina (hierna mede: BiH). Zij vragen of de grondwettelijke wijzigingen die worden voorgesteld de centrale staatsorganen beter zullen laten functioneren. De huidige Grondwet houdt de huidige verdeeldheid in stand door drie bevolkingsgroepen een stem te geven. Het beste zou zijn om de huidige grondwet geheel te vervangen, maar daarvoor zijn de verschillen in visie te groot, aldus de leden van de CDA-fractie. Zij vragen de regering aan te geven of er een stappenplan is om de huidige Grondwet zodanig te wijzigen dat uiteindelijk een Grondwet ontstaat die bindend werkt tussen de verschillende etnische groepen van BiH. Voorts vragen deze leden de regering aandacht te vragen voor het onderwijssysteem in BiH. De drie etnische groepen hebben verschillende leerschema's en er is geen sprake van gezamenlijke schoolgang door de etnische groepen.

In BiH circuleren nog grote hoeveelheden munitie en wapens en zijn private beveiligingsdiensten actief. De leden van de CCD-fractie vragen op welke wijze de EU kan bijdragen aan het opruimen van overtollige munitie en wapens. Zij vragen de regering deze problematiek tijdens de RAZEB te bespreken. De leden van de CDA-fractie constateren dat de regering naar aanleiding van de motie Ormel c.s. van 9 juni 2009 de vestiging van een expertisecentrum ter bestrijding van georganiseerde criminaliteit ter tafel heeft gebracht. Helaas heeft de Commissie geantwoord dat het Southeast European Cooperative Initiative Center (SECI) zich hier al mee bezig houdt. De leden van de CDA-fractie zijn van mening dat de georganiseerde criminaliteit een belangrijke oorzaak is van onvoldoende integratie van bevolkingsgroepen in BiH; deze leden verzoeken de regering om nogmaals het belang van een expertisecentrum in Bosnië Herzegovina te benadrukken en daar voor te ijveren. De georganiseerde criminaliteit heeft belang bij het handhaven van de huidige instabiele status-quo in Bosnië Herzegovina.

De leden van de CDA-fractie zijn van mening dat omvorming van de positie van de Hoge Vertegenwoordiger alleen kan als er voldoende

voortgang kan worden gemaakt en zij vragen welke voortgang is gemaakt in relatie tot de benchmarks.

De leden van de PvdA-fractie stellen dat ongeveer een derde van de fondsen van de Europese Commissie voor Bosnië naar criminaliteitsbestrijding en JBZ gaat. Met behulp van de Europese Unie is een regionaal centrum opgericht ter bestrijding van de grensoverschrijdende criminaliteit, het Southeast European Cooperative Initiative Center (SECI), dat deels als expertisecentrum functioneert. Ook de EVDB-missies EUPM en EUFOR houden zich proactief bezig met de bestrijding van de georganiseerde misdaad, voor EUPM wordt dit na 2010 zelfs de hoofdtaak.

De leden van de PvdA-fractie constateren dat er veel energie en geld in de aanpak van de georganiseerde misdaad in Bosnië en Herzegovina zit en vragen of ook bekend is wat de resultaten van deze aanpak zijn.

De leden van de SP-fractie maken zich ernstig zorgen over de politieke situatie in Bosnië-Herzegovina. Zij vragen de regering hoe zij de invloed van de stagnatie in Bosnië-Herzegovina op de regio beoordeelt en of dit ook de uitvoering van het Stabilisatie- en Associatieakkoord in gevaar brengt.

Met betrekking tot de sluiting van het kantoor van de Hoge Vertegenwoordiger willen deze leden iets meer weten over de beoordeling van de regering of aan de gestelde voorwaarden is voldaan, omdat de regering nu enkel uitspreekt dat die voorwaarden niet moeten worden afgezwakt. Deze leden vragen of het klopt dat er meerdere lidstaten zijn die aansturen op een besluit in november om het kantoor van de Hoge Vertegenwoordiger te sluiten zodra er een akkoord ligt over een grondwetswijziging. Deze leden vragen of de regering hun mening deelt dat een dergelijk akkoord, net als de recente politiehervormingen, en zeker wanneer het onder grote druk van de EU en VS tot stand is gekomen, onvoldoende bewijst dat er onomkeerbare stappen worden gezet richting het opheffen van de verdeeldheid in het land. Indien dat het geval is, vragen deze leden of de regering het met hen eens is dat er daarom meer tijd moet worden genomen voor de implementatie van de grondwetswijziging alvorens te besluiten tot sluiting.

Kroatië

De Raad zal worden geïnformeerd over de stand van zaken met betrekking tot de toetredingsonderhandelingen tussen de EU en Kroatië. In het grensgeschil tussen Kroatië en Slovenië is een doorbraak bereikt. De leden van de CDA-fractie vragen de regering aan te geven aangeven of er ook grensgeschillen zijn tussen Kroatië en Servië en tussen Kroatië en BiH. Voorts vragen deze leden de regering of zij van mening is dat deze grensgeschillen ook opgelost moeten worden voor een eventuele aanvraag van het EU lidmaatschap door Kroatië.

De leden van de CDA-fractie vinden het teleurstellend dat de hoofd-aanklager van het ICTY heeft geconstateerd dat er weinig verbetering is in de samenwerking tussen Kroatië en het ICTY. Deze leden zijn van mening dat de onderhandelingen over hoofdstuk 23 opgeschort dienen te blijven totdat er sprake is van volledige medewerking van Kroatië met het ICTY. De leden van de CDA-fractie vragen de inzet van de Nederlandse regering en of de regering kan aangeven hoe de overige EU lidstaten hier instaan.

De leden van de PvdA-fractie stellen dat de Raad zal worden geïnformeerd over de huidige stand van zaken met betrekking tot de toetredingsonderhandelingen tussen de EU en Kroatië. Hoewel er een doorbraak is in het grensgeschil tussen Kroatië en Slovenië, speelt de samenwerking met

het Joegoslavië tribunaal een belangrijke rol in de verdere voortgang van de onderhandelingen.

De leden van de PvdA-fractie wijzen erop dat een consistente implementatie van de uitbreidingsstrategie van 2006 nu belangrijker is dan ooit. Uitgangspunt van deze strategie is dat het tempo van toenadering tot de EU afhankelijk is van de mate waarin de noodzakelijke hervormingen in de individuele landen worden doorgevoerd. De indruk is dat de onderhandelingen met Kroatië in een stroomversnelling zitten. Eind vorig jaar voorzag de Europese Commissie dat de onderhandelingen eind 2009 kunnen worden afgerond. De leden van de PvdA-fractie vragen of de regering de mening deelt dat niet de verwachte of gewenste datum van afronding van de onderhandelingen de doorslag mag geven wat betreft het oordeel over de noodzakelijke hervorming, maar dat deze inhoudelijk zullen moeten beoordeeld. Het gaat volgens deze leden toch uiteindelijk om de bereikte resultaten en niet om de inzet richting die resultaten, hoewel de doorbraak in het grensgeschil en de inzet van de Kroatische premier, uiteraard lovenswaardig zijn. De leden van de PvdA-fractie vragen hoe breed gedragen de opvatting is dat de samenwerking met het ICTY (meer dan) voldoende moet zijn alvorens er verdere onderhandelingsresultaten kunnen worden geboekt.

De leden van de SP-fractie ondersteunen het standpunt van de regering dat Kroatië nog steeds onvoldoende samenwerkt met het Joegoslavië tribunaal (ICTY). De leden van de SP-fractie vragen de regering of het overhandigen van de nog ontbrekende documenten die door het tribunaal zijn verzocht voldoende wordt geacht om verder te onderhandelen over het hoofdstuk rechtelijke macht en fundamentele rechten. Daarnaast vragen deze leden of de regering hun mening deelt dat het bevreedt dat de Commissie de verwachting uitspreekt dat de onderhandelingen mogelijk volgend jaar kunnen worden afgesloten, terwijl het onduidelijk is of en wanneer deze documenten zullen zijn opgespoord.

Moldavië

De beleidsvoornemens van de nieuwe Moldavische regering bieden de aanknopingspunten om te onderhandelen over een nieuwe brede overeenkomst ter vervanging van de Partnerschapsovereenkomst. Momenteel is er echter nog geen nieuwe president gekozen. De leden van de CDA-fractie vragen de regering aan te geven waarom dit nog niet is gebeurd en wanneer dit wel zal gebeuren. Voorts vragen deze leden of de regering het met hen eens is dat het verstandig zou zijn deze verkiezing af te wachten voordat onderhandeling over een nieuw akkoord in gang wordt gezet.

Sancties Oezbekistan

De leden van de CDA-fractie steunen de inzet van de regering.

De leden van de SP-fractie steunen de regering in haar mening dat het niet juist is de sancties tegen Oezbekistan te beëindigen.

Rusland Top

De leden van de CDA-fractie constateren dat de Rusland Top geen punt op de agenda is. Deze leden willen echter een aantal aandachtspunten in aanloop naar de Top aan de orde stellen. Zij vragen of de regering heeft kennisgenomen van het rapport door de commissie Tagliavini en of dit rapport besproken zal worden in aanloop naar de Rusland Top. Voorts vragen deze leden wat daarbij de inzet van de Nederlandse regering is. De leden van de CDA-fractie vragen of de toenemende onrust op de

Noordelijke Kaukasus een onderwerp is dat besproken zal worden op de Rusland Top. De leden van de CDA-fractie vragen om medewerking van Rusland om de moordzaken op Anna Politkovskaya en Natalia Estemirova op te lossen. De leden van de CDA-fractie vragen een reactie van de regering of dit punt aan de orde kan worden gesteld bij de Rusland Top.

Sri Lanka

De leden van de CDA-fractie maken zich zorgen omtrent de situatie in Sri Lanka. Deze leden vragen of de regering met hen van mening is dat het afsluiten van het GPS plus verdrag met Sri Lanka samenhangt met de mensenrechtensituatie in Sri Lanka.

De leden van de PvdA-fractie willen ook graag aandacht vragen voor de situatie in Sri Lanka. Ondanks vele toezeggingen van de regering dat na de oorlog in april ze naar huis zouden kunnen terugkeren, zitten tienduizenden onschuldige mannen, vrouwen en kinderen nog altijd vast in de overbevolkte vluchtelingenkampen. Zonder water, medicijnen, sanitaire voorzieningen en fatsoenlijk eten. In de tussentijd trekt de Sri Lankaanse regering zich niets aan van hun lot. Dit is een schandelijke situatie, waaraan zo snel mogelijk een einde gemaakt moet worden, aldus deze leden.

De leden van de PvdA-fractie vragen of de regering bereid is om in EU-verband te pleiten om Generalised System of Preferences Plus (GSP+) voor Sri Lanka in te trekken om de regering van Sri Lanka ertoe te bewegen de hoognodige veranderingen m.b.t. de vluchtelingenkampen door te voeren. Voorts vragen deze leden op welke wijze de EU verder aan een verbetering van de situatie in de vluchtelingenkampen zou kunnen bijdragen.

De leden van de SP-fractie vragen de regering hoe het de recente uitspraak van de Russische regering beoordeelt dat praten over sancties tegen Iran op dit moment enkel de onderhandelingen met Iran zou frustreren. Erkent de regering dat sancties niet effectief zijn indien Rusland als zowel lid van de VN-Veiligheidsraad als buurland daar geen medewerking aan zou verlenen, zo vragen deze leden.

Iran

De leden van de SP-fractie vragen de regering hoe zij de recente uitspraak van de Russische regering beoordeelt dat praten over sancties tegen Iran op dit moment enkel de onderhandelingen met Iran zou frustreren. Erkent de regering dat sancties niet effectief zijn indien Rusland als zowel lid van de VN-Veiligheidsraad als buurland daar geen medewerking aan zou verlenen, zo vragen de leden van de SP-fractie.

De leden van de PVV-fractie hechten er in het kader van de relatie met Iran aan op te merken dat zij geen verbetering zien, zowel op het gebied van het nucleaire dossier als op het gebied van mensenrechten. Nog steeds wil Iran niet praten over zijn verrijkingsprogramma. De berichten hieromtrent van het IAEA zijn onduidelijk. Vertrouwelijke rapporten zouden wijzen op het feit dat Iran atoombommen kan maken, terwijl de Verenigde Naties anderzijds complimenten uitdeelt aan het adres van Teheran omdat ze zo goed mee zouden werken. Deze leden vragen de regering hierover meer duidelijkheid te verstrekken. Wat betreft de interne aangelegenheden bereikte deze leden deze week nog het bericht dat in Iran drie betogers die tijdens de demonstraties van afgelopen juni zijn opgepakt, ter dood zijn veroordeeld. Burgers die ter dood veroordeeld worden omdat ze demonstreren! Ook hier verwachten de leden van de PVV-fractie een krachtig internationaal optreden in plaats van dat

Nederland haar «afschuw uitspreekt». Daar doet Iran in ieder geval niets mee, aldus deze leden.

II Reactie van de regering